

Open call: Design Challenge WaterWerkt in het Dommeldal

Foto: Albert Stolwijk – Brabants Centrum

WaterWerkt in het Dommeldal: Ontwerp het watermolenlandschap van de toekomst

Onderzoekend ontwerp naar een klimaat robuuste en slimme toekomst voor natuur, voldoende water en een beleefbaar historisch landschap.

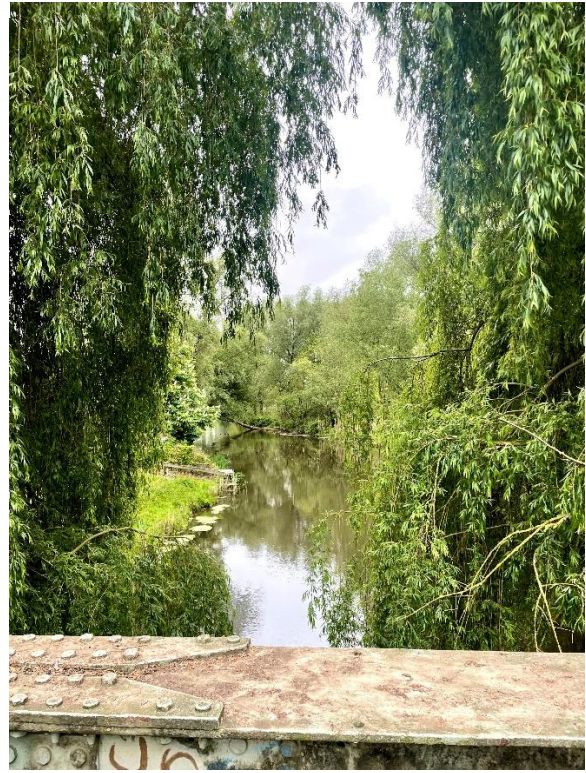
Inleiding

Met de Design Challenge *WaterWerkt in het Dommeldal* zijn we op zoek naar innovatieve en tot de verbeelding sprekende ideeën voor de ontwikkeling van het historische watermolenlandschap van het Dommeldal in Brabant. Vraag is op welke wijze hier de geschiedenis een rol kan spelen zodat de natuur, toekomstbestendige landbouw, recreatie en erfgoed een plek kunnen krijgen in een klimaat adaptief landschap.

Eeuwenlang hebben watermolens invloed gehad op het landschap van de beekdalen in Brabant. Met de mechanisering van het waterbeheer is het gebruik van en kennis over watermolenlandschappen grotendeels verdwenen.

Het beekdallandschap werd lange tijd gezien als een natuurlijk gevormd landschap, maar watermolens hebben veel invloed gehad op de ontwikkeling van het beekdal, de dorpen en steden. Ze bepaalden het landgebruik stroomopwaarts van de molen. Doordat veel molens zijn verdwenen en de bestaande vaak minder hoog stuwen, is die invloed op de meeste plaatsen verloren gegaan en daarmee ook de kennis over de werking van het watermolensysteem.

Tegenwoordig wordt in gebiedsprocessen in de beekdalen nauwelijks rekening gehouden met de potentie van historische watermolens voor klimaatoplossingen. Die worden meestal slechts beschouwd als een monument dat in stand gehouden moet worden, zonder dat men oog heeft voor haar functie in het landschap en het waterbergingspotentieel.

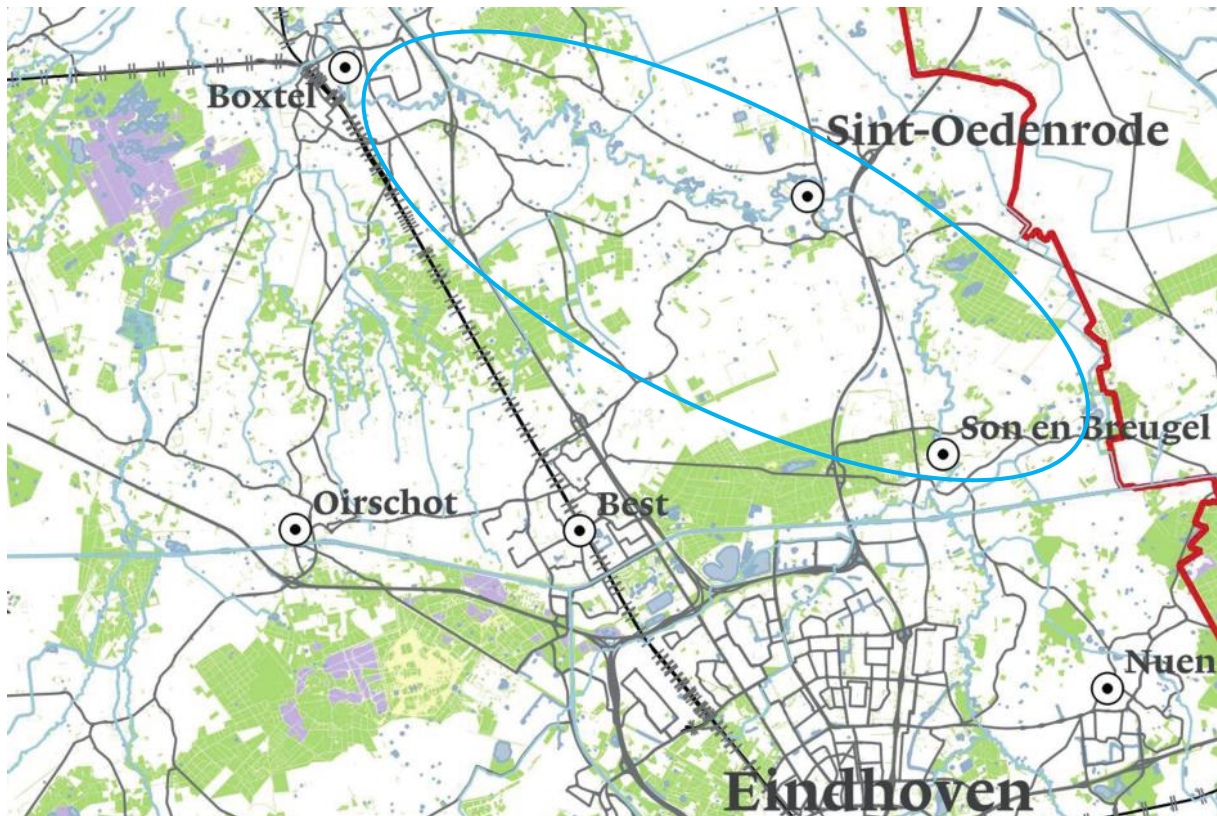

Foto's: Hermelinde van Xanten

Met deze design challenge geven we een nieuwe invulling aan de toekomst van het waterbeheer waarin het watermolensysteem weer ingezet kan worden voor de waterbuffering en -berging in de Brabantse beekdalen. De design challenge daagt uit tot ontwerpend onderzoek om daarmee gemeenten, provincies, Rijk, waterschappen, agrariërs, burgers en particuliere initiatieven te inspireren, te verleiden en de meerwaarde te tonen van creatief en verbeeldend ruimtelijk ontwerp op basis van cultuurhistorische structuren.

We roepen multidisciplinaire ontwerpteams (kunstenaars, (landschaps-)architecten, ontwerpers, makers, waterbouwkundigen, ecologen, erfgoeddeskundigen etc.) op deel te nemen aan deze design challenge. Die vanuit diverse vakdisciplines de verschillende landschappelijke waarden van de casus van de middenloop van het Dommeldal, doorvertalen naar een pakkend perspectief voor het toekomstig Brabants beekdallandschap. Op basis van een eerste visie en motivatie worden vijf teams gekozen die met de opgave aan het werk gaan.

De teams ontwikkelen verbeeldingsvolle perspectieven voor het Dommeldal, die tot voorbeeld kunnen dienen elders in Brabant en daarbuiten. Met deze stap maken we het erfgoed en het systeem van beekdallandschappen weer relevant voor de toekomst om van te leren en door het mogelijk ook een nieuwe toekomst te geven.

Als casus binnen het Dommeldal kiezen we voor het beekdal tussen Son en Boxtel, waar de Dommel van een ingesneden beekdal naar een meer open met beemden begeleide beek transformeert. In dit stoomgebied is de klimaatopgave en de erfgoedwaarde van de watermolens navenant. De oorspronkelijke watermolens zijn hier grotendeels verdwenen. Vraag is op welke wijze hier de geschiedenis een rol kan spelen op een dusdanige wijze dat de natuur, toekomstbestendige landbouw, erfgoed en recreatie een plek kunnen krijgen in een klimaatadaptief landschap. Een gebied dat wellicht model kan staan voor de aanpak van de gehele Dommel. Er liggen hier veel uitdagingen 'op elkaar' en door deze op een inspirerende manier met elkaar te verbinden zijn er mogelijkheden voor innovatiekracht. De resultaten van de design challenge kunnen daardoor als voorbeeld dienen voor andere regio's waar vergelijkbare thema's of problematiek spelen.

Op weg naar een mooie toekomst met het verleden als basis.

We vragen ontwerpteam met een voorstel te komen hoe ze dit perspectief gestalte willen geven. Vijf teams, geselecteerd door een deskundige jury met als voorzitter Floris Alkemade, gaan aan de slag met deze design challenge. De ontwerpen dienen een nieuw perspectief te geven, hoopvol te zijn, maar ook realistisch en verbindend in de brede zin van het woord.

Samenwerkingspartners:

Inhoudsopgave

Inhoud design challenge *WaterWerkt in het Dommeldal*

Inhoudsopgave

1. Waarom deze design challenge: doel en ambitie	1
2. De design challenge: casus en onderzoeksvraag	2
3. De doelstelling van de design challenge nader uitgesplitst in deeldoelen	8
4. Praktische informatie	9
a. Aanmelding: samenstelling teams, vragen stellen, in te sturen documenten en sluitingsdatum	
b. Samenstelling jury, selectie en -criteria	
c. Vergoeding	
d. Activiteiten	
e. Resultaten	
f. Tijdbesteding	
g. Planning	
5. Wat kan deze design challenge jouw team brengen	13
Voordelen	
Voorwaarden	
Colofon	15
Initiatiefnemer & uitschrijvers	
Partners	
Organisatie	
Motivatiefnemer	

1. Waarom deze design challenge: doel en ambitie

In het kader van het programma Kunst en Klimaat schrijft Kunstloc Brabant i.s.m. negen partners deze design challenge uit:

Titel: WaterWerkt in het Dommeldal

Ondertitel: Ontwerp het Watermolenlandschap van de toekomst

Onderzoekend ontwerp naar een klimaat robuuste en slimme toekomst voor natuur, voldoende water en een beleefbaar historisch landschap.

Het doel van dit ontwerpend onderzoek is:

Het ontwerpen van een tot de verbeelding sprekend, robuust, en toekomstig bestendig watersysteem, voor het beekdal van de Dommel voor nu en de volgende generaties. Dat kansen biedt voor een duurzame omgang met water, lerend van een op historische grond gebaseerd systeem. Waarin natuur- en cultuurlandschap worden verbonden in een aantrekkelijk landschap dat de verbinding vormt tussen stad en land en toegerust is op de toekomst.

We willen met de design challenge ontwerpers en kunstenaars stimuleren om samen met andere vakdisciplines verbindend te ontwerpen tussen diverse maatschappelijke opgaven, met accent op klimaatadaptief landschap gebaseerd op het bodem- en watersysteem (water en bodem sturend).

Het ontwerpend onderzoek richt zich op:

- een klimaatrobuuste oplossing voor watertekorten en -overschotten
- een toekomst voor kleinschalig grondgebruik en toekomstbestendige landbouw
- het behoud en voortbouwen op de kernkwaliteiten van het landschap
- een groene buffer in een verstedelijkt landschap (recreatiebehoefte)
- het waarborgen en versterken van ecologische waarden van het beekdallandschap
- het meer zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed
- het verbinden van natuur, water- en economische belangen
- ruimte voor een natuurinclusieve cq lokale circulaire benadering met verbeeldingskracht

We dagen multidisciplinaire ontwerpteams uit, die vanuit diverse vakdisciplines de verschillende landschappelijke waarden van de casus van de middenloop van het Dommeldal, door vertalen naar een pakkend perspectief voor het toekomstig Brabants beekdallandschap.

De teams ontwikkelen verbeeldingsvolle perspectieven voor het Dommeldal die tot voorbeeld kunnen dienen elders in Brabant en daarbuiten. Met deze stap maken we het gebouwde, verdwenen en groene erfgoed en het systeem van beekdallandschappen weer relevant voor de toekomst.

De oplossingen moeten innovatiever zijn dan een stapeling van functies en spreken de verbeelding aan. Gevraagd is durf, vernieuwingszin, creativiteit en de kracht om te verbeelden. Om daarmee een breder draagvlak en inspiratie voor transitie te vormen bij besluitvormers en beleidsmakers. En voor verschillende actoren, inwoners en gebruikers van een gebied. Waarbij

de oplossingen toepasbaar zijn voor andere gebieden met vergelijkbare problematiek. Kortom: wenkende perspectieven.

2. De design challenge: casus en onderzoeksvraag

Context

Het totale stroomgebied van de Dommel bestrijkt een oppervlakte van 677 km² 4. In België stroomt de Dommel noordelijk door het gekanteld Kempisch Hoogplateau en bereikt na 20 km de Nederlandse grens en de Roerdalslenk op ongeveer 30 m +NAP. In Nederland stroomt de Dommel ongeveer 125 km verder noordwaarts door Noord-Brabant via Valkenswaard, Eindhoven, Son en Breugel, Sint-Oedenrode, Boxtel en Vught om bij Den Bosch in de Maas uit te monden.

Foto: Bram Relouw

Het Dommeldal is relatief breed: 300 tot 500 meter en de rivier zelf neemt hier een breedte in van 12 tot 15 meter. Steil randen begeleiden de beek en er zijn oude en zeer oude meanders te vinden van 60 tot 600 jaar. Het kwelsysteem rond de beek is lokaal, zowel door infiltratie van hoger gelegen zandgronden in de flanken, als doorkalkrijke diepe kwel uit de brongebieden vanuit het Zuiden. Veel kwelwater wordt nu vroegtijdig afgevoerd door drainage naar het oppervlaktewater en naar de grote rivieren rond Den Bosch. Omgekeerd wordt voor droogtebestrijding de Ollandse Loop gebruikt om vanuit de Maas water aan te voeren. Door het redelijk constante technisch waterbeheer is de potentieel grote nat-droog gradiënt sterk gereduceerd, waardoor er nu over het algemeen in het Dommeldal tamelijk monotone en relatiefsoortenarme vegetaties aanwezig zijn. Vroeger stuwden de vele watermolens het water in de Dommel waardoor leemachtige deeltjes afgezet werden in het dal achter de molens (biotoop)

en moerasvorming lokaal plaatsvond. Daarmee zijn watermolens onderdeel geworden van het ecosysteem van het beekdal.

Topografische kaart 1815

Door regulering op beekdalniveau en economisch betekenis verlies van de watermolens verviel dat systeem, molens werden gesloopt of vervielen. Nu worden de nog overspoelde graslanden sterk door nutriënten uit de Dommel negatief beïnvloed. De natuurkwaliteit maar ook versnippering van areaal heeft de samenhangende natuur negatief beïnvloed, waardoor het niet meer als samenhangend geheel overkomt. De Dommel is vanaf Sint-Oedenrode richting Kasteren veel dieper ingesneden en meer drainerend ten opzichte van de Dommel bovenstrooms van Sint-Oedenrode. Kleinschalig gebruik is door ruilverkaveling en industrialisering van de landbouw nagenoeg verdwenen. Landbouw die gebonden is aan het seizoen en die natuur inclusief werkt hoort bij het beekdal, maar is nagenoeg niet meer te vinden. Grasland omgeven met landschapselementen vinden we alleen nog rond Wolfswinkel en in de Dommelbeemden terug.

De klimaatverandering zal de komende eeuw doorzetten, met onder meer nattere en zachtere winters, warmere en drogere zomers, en meer extreme piekbuien. Met de zeer droge en warme zomer van 2018 en 2019 en de huidige zachte winters in het achterhoofd is het relevant om te kijken naar toekomstige ontwikkelingen en na te gaan welke gevolgen deze mogelijk hebben op ecologische processen en de mogelijkheden die besloten liggen in het erfgoed van molens en landschap. Klimaatverandering heeft onder meer gevolgen voor de overlevingskansen van bepaalde soorten. Ook de bestaande kwelstromen in het beekdal zijn hierbij relevant, ze zijn zeer belangrijk voor de bijzondere natuur in graslanden.

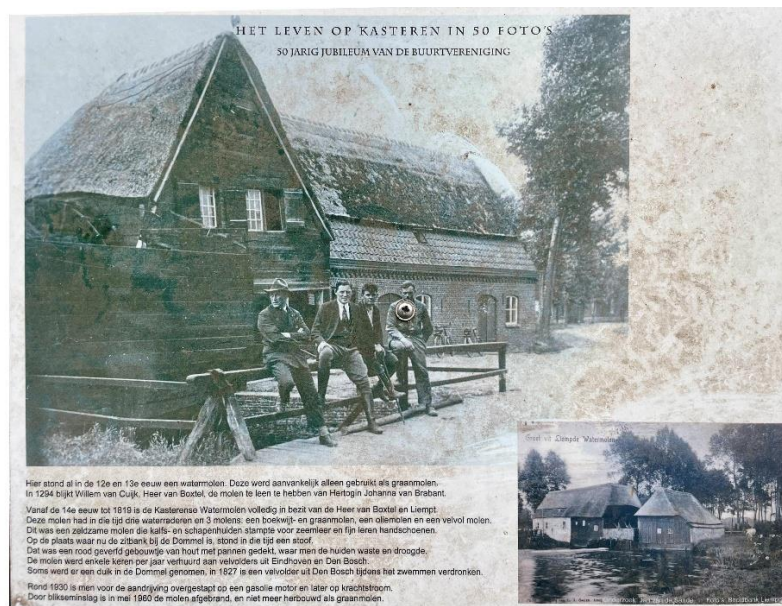
Foto's: Hermelinde van Xanten

De klimaateffectatlas voor Noord-Brabant geeft aan dat het beekdal ook op dat aspect veel droogtegevoeliger is dan gemiddeld. De noodzaak water vast te houden en effecten door beplanting van de hoge flanken met beek begeleidend bos kunnen hier uitvloeisel van zijn.

Eindhoven en aanliggende gemeenten hebben een stevige woningbouwopgave waardoor het landschap ook steeds meer onder druk staat van bewoners die 'naar buiten' willen. Het Dommeldal komt daarmee onder grotere druk te staan maar biedt ook kansen voor ruimte om 'adem te halen'.

Verloren gegane kennis terughalen

Het oude gebruik van het beekdal met opstuwen in de watermolenbiotopen en grondgebruik met elzensingels, vloeivelden, molenkanalen gecombineerd met het natuurlijk systeem hebben het landschap gevormd. Techniek en dominant grondgebruik heeft ervoor gezorgd dat dit systeem is losgelaten en dat zowel de natuur als de cultuurhistorie daaronder te lijden heeft. Het beekdal is niet klaar voor de toekomst met teruglopende biodiversiteit, veranderend klimaat en toenemende bevolking. Droogte en wateroverlast liggen op de loer.

Informatiebord verdwenen watermolen Kasteren

Toch kunnen we veel leren van deze oude systemen, het reguleren van de hoogwaterpieken, het meebewegen met de seizoenen, de functie van de landschapselementen en het bemesten met water. In zowel de onderzoeken naar de verdwenen veengebiedjes van het Dommeldal als de kennis van de (verdwenen) watermolens, de landschapselementen die als veescheiding en als vanger van vruchtbaar slib dienden, naast het winnen van hout voor bakkerijen en bouw.

Veel van deze verhalen zijn te vinden in de Dommeldal biografie, waar het verhaal van het Dommeldal van ontstaanswijze tot aan de huidige tijd is beschreven. [Dommelbiografie | Het groene woud](#)

Natter landschap

De casus bestaat uit drie concrete inrichtingsprojecten rond watermolens waarmee waterconservering en -berging in ten minste 300 – 400 hectare waardevol beeklandschap wordt gerealiseerd. Dat draagt fors bij aan klimaatadaptatie. In natte perioden ontstaat extra ruimte voor waterberging. In droge perioden kunnen watermolenlandschappen door flexibele peilverhoging water langer vasthouden. Dat voorkomt verdroging van natuur- en landbouwgronden én draagt bij aan het voorkomen van wateroverlast benedenstrooms. Op veel plekken slingeren de Brabantse beken door een verstedelijkt gebied. De ontwikkeling van nattere molenlandschappen op die plekken draagt ook bij aan het verminderen van hittestress. De inrichtingsprojecten sluiten aan op of maken gebruik van lopende initiatieven en gebiedsprocessen. Dit zorgt voor een effectieve aanpak waarbij zoveel mogelijk impact wordt gemaakt.

Kaart Ark – Rewilding

De Brabantse beken zijn het DNA van Brabant. Mensen vestigden zich in de buurt van deze vruchtbare rivierdalen en ontgonnen vanuit hun dorpen en steden het omliggende land.

De omgang met deze beken heeft ook welvaart gebracht en zo werd ook gebruik gemaakt van het water op verschillende manieren. In het beekdal werden dieren gehouden en werd geriefhout gewonnen voor de bouw van boerderijen en als brandhout. Belangrijke handelsroutes liepen langs de beken van bron tot monding.

De landbouw kwam door bevoeiing van laag liggende gronden in nabijheid van de beken tot grote bloei, waterwerken met kanalen brachten water en nutriënten, later werden waterwegen gebruikt voor de handel van landbouwproducten over grotere afstanden. Strategisch werden vestingsteden in de monding van de beken op den duur belangrijke handelssteden. In de beek werd de energie gebruikt door stuwing van het afstromende water. Watermolens kregen stuwrechten van de Hertog van Brabant en daarmee werd een basis gelegd van een voorfase van de industrialisering van het land. In eerste instantie voor de verwerking van lokale producten uit de landbouw. Graan malen en olie persen maar soms ook de verwerking van vlas. Later werd door de komst van machines de functie minder economisch relevant en verdwenen diversie watermolens. Door de komst van de waterschappen werd het waterbeheer neergelegd bij een specifieke instantie en werden stuwrechten van watermolens overgeheveld naar dit orgaan.

De Dommel kent van oorsprong meer dan 30 watermolens die de loop ervan eeuwenlang hebben bepaald. Ze zorgden niet alleen voor stuwing maar ook voor bijbehorende vloeivelden, molenbiotopen waar kleideeltjes konden bezinken en een eigen bodem ontstond en de bijbehorende gebouwen, kanalen (molenrace) naar de molen. In de molenbiotopen ontstond een specifieke natuur met roekbosjes en vochtige hooilanden. De vochtige omstandigheden door verhoging van de (grond)waterstanden bevorderen de groei van specifieke plantengemeenschappen, zoals broekbosjes en vochtige hooilanden.

Brabant kampt met diverse problemen rond waterbeheer. Er is jaar op jaar meer effect van klimaatverandering, er dreigt een structureel watertekort en de kans op extreme wateroverlast wordt steeds groter. Er is veel natschade en droogteschade en door grondwateronttrekking daalt de grondwaterstand. Natuur, landbouw maar ook zeker huishoudens ervaren deze problemen, nieuwe huizen kunnen door de behoefte aan schoon drinkwater soms zelfs niet worden aangesloten. Van oorsprong bestond de Dommel uit een meer of minder in het reliëf ingesneden beek die sterk meanderde met daarlangs veengebieden, rivierduinen, grasbeemden begrensd met elzenhagen en voordes als doorwaadbare plekken en beekbegeleidende bossen op de hogere delen. Het veen wat van nature aanwezig was werd grotendeels ontgonnen. De eerste watermolens verschenen ca 400 jaar geleden, in het biotoop ontstond ook weer deels moeras met nieuwe veenmoeras, daar is nu door ontwatering en uitschakelen van de watermolens nauwelijks iets van over.

Foto: Hermelinde van Xanten

Voor het deels ingesneden beekdal van de Dommel tussen Son en Boxtel, waar de Dommel van een ingesneden beekdal naar een meer open met beemden begeleide beek transformeert, is de klimaatopgave en de erfgoedwaarde van de watermolens navenant. De oorspronkelijke watermolens zijn hier grotendeels verdwenen. Vraag is op welke wijze hier de geschiedenis een rol zou kunnen spelen op een dusdanige wijze dat de natuur, toekomstbestendige landbouw en recreatie een plek kan krijgen in een klimaatadaptief landschap. Een gebied wat wellicht model

kan staan voor de aanpak van de gehele Dommel. Op weg naar een mooie toekomst met het verleden als basis.

In het rood nog bestaande Watermolens, in het grijs de verdwenen watermolens en ook de focus van het projectgebied

3. Doelstelling van de design challenge nader uitgesplitst in deeldoelen

Het ontwerpen van een tot de verbeelding sprekend, robuust, en toekomstig bestendig watersysteem, voor het beekdal van de Dommel voor nu en de volgende generaties. Dat kansen biedt voor een duurzamere omgang met water, lerend van een op historische grond gebaseerd systeem. Waarin natuur- en cultuurlandschap worden verbonden in een aantrekkelijk landschap dat de verbinding vormt tussen stad en land en toegerust is op de toekomst.

De doelstelling voor het gebied kan in meerdere deeldoelen worden opgetekend:

1. Voldoende water voor natuur en kwetsbare teelten in het dal en de flanken;
2. Het bovengelige deel is natura 2000 en kan worden versterkt en robuuster gemaakt worden door meer water en schoner water vast te houden;

3. Beekdalen als spons, de Brabantse zandgronden verdrogen en het waterverbruik in Brabant is erg hoog, hoe kunnen we de oude sponswerking van beekdalen met een strategie weer terugbrengen en verbeteren;
4. Hoogwaterproblematiek oplossen vanuit de regionale beeksystemen;
5. Een situatie creëren waarbij het water niet wordt afgevoerd naar de grote rivieren maar ook dient voor perioden van droogte voor o.a. natuur;
6. De beleving van het beekdal en de ervaring van een natuurlijk systeem is het erfgoed is belangrijk in een stedelijke regio als Eindhoven;
7. Het terugdringen van emissies (mogelijk veenherstel);
8. Het verbeteren van de (bodem)waterkwaliteit evt. gebruikmaking natuurlijke waterzuiverings-systemen;
9. De natuurlijke gradiënten van het beekdallandschap beter benutten;
10. Het bevorderen en vergroten van de biodiversiteit;
11. Het bevorderen van burgerparticipatie (hoe kun je conform het klimaatakkoord en het FARO verdrag ook burgers medeverantwoordelijkheid geven en betrekken).

4. Praktische informatie

4a. Samenstelling teams, vragen stellen, in te sturen documenten en sluitingsdatum

De aanvraag staat open voor professionals vanuit de kennisvelden architectonisch ontwerp, landschapsonwerp, beeldende kunst, vormgeving en social design, Artificial Intelligence, waterberging, landbouwtransitie, ecologie, in combinatie met experts op het gebied van fysische geografie, hydrologie, archeologie en cultuurhistorie, erfgoed, etc. Zij kunnen zich in teamverband aanmelden. Elk team bestaat uit twee tot maximaal 5 personen, in diverse samenstelling die elkaar qua expertise (en bij voorkeur qua leeftijdsopbouw) aanvullen, zodat het goed mogelijk is tot een uitwerking te komen van de visie.

Voorafgaand aan de aanmelding is er de mogelijkheid schriftelijk vragen te stellen over de (algemene) inhoud en de procedure van de design challenge. Vragen kunnen worden gestuurd t/m 21 januari 2026 naar:

designchallenge@kunstlocbrabant.nl

Alle vragen worden beantwoord in een nota van inlichtingen op 28 januari 2026.

De aanmelding bestaat uit twee documenten:

1) Een **Word/pdf-document** met daarin:

- De naam van de contactpersoon/hoofdverantwoordelijke van het team + emailadres + telefoonnummer
- Namen van de deelnemers binnen het team, leeftijd, aantal jaren relevante werkervaring en functieomschrijving per persoon binnen deze challenge (maximaal 50 woorden per persoon)
- Een motivatie van maximaal 400 woorden waarin de affiniteit, ervaring en een visie op het onderwerp van deze design challenge wordt toegelicht. En wordt aangegeven hoe de omgeving wordt betrokken. Er wordt binnen deze visie niet gevraagd naar ontwerp oplossingen voor deze challenge

2) Een **pdf-document** met een beknopt portfolio (maximaal 2 x A3 met twee tot vijf relevante projecten in beeld én korte tekst, let daarbij op de leesbaarheid).

De documenten mogen samen niet groter zijn dan 20MB en kunnen via Wettransferlink) worden gemaild naar:

designchallenge@kunstlocbrabant.nl o.v.v. de naam van het team.

Met het opsturen van de documenten verbindt een team, met de opgegeven deelnemers, zich aan deelname (indien geselecteerd) aan de design challenge “WaterWerkt in het Dommeldal”.

Op donderdag **19 februari 2026 om 23.59 uur** sluit de mogelijkheid tot inschrijving.

4b. Samenstelling jury, selectie en -criteria

De onafhankelijke en deskundige jury bestaat uit (onder voorbehoud);

Voorzitter	Floris Alkemade (architect, voorheen Rijksbouwmeester)
Lid	Jacob Knegtel (adviseur Erfgoed & Water Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)
Lid	Waterschap de Dommel (bestuurslid)
Lid	Liselot Cobelens (beeldend kunstenaar)
Lid	Shera van den Wittenboer (adviseur landschap en erfgoed bij CRa, bestuurslid NVTL)
Lid	Twan Tibosch (directeur Van Gogh Nationaal Park)

Mocht een van de juryleden onverhoopt niet beschikbaar zijn, dan zal deze worden vervangen door een persoon met een vergelijkbaar profiel.

De jury zal in de week van **2 maart 2026** uit alle aanmeldingen maximaal 5 teams kiezen, die worden uitgenodigd deel te nemen.

Selectie vindt plaats op basis van de volgende criteria:

- Kwaliteit en multidisciplinaire samenstelling van het team
- Verbeeldingskracht en onderzoekend karakter van het portfolio
- Overtuigingskracht van de motivatie om deel te nemen en van de visie op de opgave.

Er wordt op basis van de criteria een afweging gemaakt tussen de inzendingen. We streven naar diversiteit tussen de verschillende teams: oude rotten en jonge honden, verschillende ontwerpstijlen en motivaties/visies. Over de onafhankelijke selectie van de jury kan niet worden gecorrespondeerd.

Uiterlijk **12 maart 2026** ontvangen de teams bericht van de organisatie of zij zijn geselecteerd om deel te nemen aan de design challenge.

Correspondentie over de selectie is niet mogelijk. De organisatoren voegen zich in het oordeel van de vakjury. Het verslag van de jurering is openbaar.

4c. Onkostenvergoeding

Voor de deelname ontvangt elk geselecteerd team een onkostenvergoeding van **€ 7.500** inclusief BTW.

4d. Activiteiten

Twee expertmeetings:

Om de kwaliteit van de ideeën te verhogen en de ontwerprichting scherper te krijgen, nemen de teams deel aan twee inspirerende expertmeetings waarin professionals uit het veld een inhoudelijke presentatie geven. Gedurende de meetings blijven we schakelen tussen de verschillende schaalniveaus: locatie-specifiek (Dommeldal tussen Son en Boxtel) en toepasbaar op andere vergelijkbare locaties.

Elke expertmeeting bestaat maximaal: een dagdeel.

De bijeenkomsten vinden plaats in de weken 23 maart t/m 9 april, data en tijdstippen nader te bepalen (waarschijnlijk op woensdag 25 maart en 1 april in de middag).

We werken in de expertmeetings vanuit een specifiek perspectief:

- de eerste zal in het teken staan van de analyse van het gelaagde beleefbare historische landschap: erfgoed (werking watermolenlandschap), recreatie stad/land
- de tweede zal in het teken staan van de huidige wateropgave, toekomstbestendige teelt en natuurontwikkeling.

De nader te benoemen experts kunnen worden geraadpleegd tijdens het ontwerpproces. Deze experts zijn onafhankelijk en maken geen deel uit van het team.

Expositie Dutch Design Week:

Met de resultaten uit de design challenge streven we naar een landelijk en zelfs internationaal bereik. Daarom zullen de resultaten van de design challenge worden geëxposeerd op de Dutch Design Week 2026 (17-25 oktober) in Eindhoven.

Foto: Almichael Fraay
Expositie design challenge Ondersteboven van water in de Henriëttewaard, Strijp-S, DDW 2024

Dialogsessie Dutch Design Week:

Tijdens de DDW (17-25 oktober 2026) wordt een dialoogsessie georganiseerd, waarbij de ontwerpteams met de jury en experts/stakeholders in gesprek gaan over de benoemde oplossingsrichtingen en ontwerpen. En de toepasbaarheid daarvan binnen de benoemde casus en andere, vergelijkbare plekken/situaties in Nederland.

De datum voor deze dialoogsessie wordt nog bepaald. Een vertegenwoordiging van het team is daarbij aanwezig.

Foto: Almichael Fraay Stakeholdersbijeenkomst DDW 2024

4e. Resultaten

Het ontwerpend onderzoek resulteert in één (conceptueel) ontwerp per team. Dit ontwerp bestaat in hoofdzaak uit inspirerende beelden, die ondersteund worden door een korte tekst. Met het presentatiemateriaal moet het idee/verhaal duidelijk worden verteld.

We vragen:

2 A0 posters (liggend), goed presentabel voor een expositie tijdens de Dutch Design Week 2026, met in ieder geval:

- 2 x 3D beelden (bird + eye level) waarin de nieuwe oplossingen en de beleving goed gepresenteerd worden
- een plattegrond waarop de regionale en lokale inbedding van de ontworpen oplossing duidelijk wordt
- een toelichting in beeld en tekst (naar eigen idee in te vullen) als antwoord op de thema's in de uitvraag.

De deadline voor het digitaal aanleveren van de resultaten is zondag **16 augustus 2026**.

4f. Tijdbesteding

Naast de geplande activiteiten (3d) vragen we de teams om eigen tijd in te ruimen voor het ontwerpproces en de ontwikkeling van de resultaten (13 maart – 16 augustus 2026). Teams werken op eigen gelegenheid en op eigen locatie.

We zijn ook voornemens om een documentaire na afloop van de challenge te maken. Afspraken over tijdbesteding en vergoeding daarvoor worden nader gemaakt.

4g. Planning

WAT	HOE/WIE	WANNEER
Lancering design challenge	Via diverse media door uitschrijvers	2 december 2025
Deadline vragen over inhoud/proces	Via mail door teams	21 januari 2026
Nota van inlichtingen	Via mail door Kunstloc	28 januari 2026
Sluitingsdatum inschrijving		19 februari 2026
Selectie 5 teams	Door vakjury	Week 2 maart 2026
Bekendmaking geselecteerde teams	Via mail/telefoon door Kunstloc	12 maart 2026
Productie	Door teams	13 maart – 16 augustus 2026
Expertbijeenkomst 1	Live bij Kunstloc door teams	Week 23 maart 2026
Expertbijeenkomst 2	Live bij Kunstloc door teams	Week 30 maart 2026
Opleveren eindproduct	Digitaal door teams	16 augustus 2026
Expositie Dutch Design Week 2026	Door Kunstloc	Week 17-25 oktober 2026
Dialogsessie Dutch Design Week	Live DDW door teams	Week 17-25 oktober 2026

5. Wat kan deze design challenge jouw team brengen?

Waarom wil je als ontwerp/creatief team deelnemen aan deze design challenge?

Voordelen

- De resultaten van de design challenge worden gepresenteerd tijdens de Dutch Design Week 2026. We dragen bij aan het inhoudelijk programma met een dialogsessie. Van vakmensen tot iedereen die zich betrokken voelt bij het landschap van Brabant en daarbuiten.
- Hiermee bieden we een interessant, (inter-)nationaal podium en platform waarop ontwerpers hun ideeën kunnen presenteren. Mogelijk wordt de expositie fysiek en digitaal nog op andere locaties en evenementen tentoongesteld.
- Namen van deelnemende teams, voortgang en resultaten van de design challenge worden gedeeld op de website Kunstloc Brabant en onze partners.
- Verdieping op een belangrijk thema dat de komende decennia een urgent vraagstuk blijft voor vele overheden, gebiedsbeheerders en ontwerpers.
- We brengen je in contact met interessante en inspirerende professionals en stakeholders (tevens potentiële opdrachtgevers).
- Er is een onkostenvergoeding van € 7.500,- inclusief BTW voor elk team.

Voorwaarden

- De onkostenvergoeding wordt op basis van een factuur aan:

Van Gogh Nationaal Park
t.a.v. dhr. Frank van den Eijnden
frank@vangoghnationaalpark.nl

vier weken na de eindpresentatie verstrekt wanneer het team met minimaal 2/3 van de teamleden aanwezig was bij de twee expertmeetings, een presentatie heeft geleverd voor de expositie en de dialoogsessie (zie activiteiten) en aan de voorwaarden voor de expositie (zie resultaten) is voldaan.

- De uitschrijver en de projectpartners zijn gerechtigd de resultaten van de teams te gebruiken voor publicitaire doeleinden rondom de prijsvraag zonder dat daar goedkeuring of vergoeding voor is verschuldigd. Daarbij kan worden gedacht aan het gebruik van beeldmateriaal in een tentoonstelling of een publicatie van de inzendingen en gebruik op social media. De deelnemers verplichten zich hun medewerking te verlenen aan dergelijke publiciteit. Voor andere (publicitaire) doeleinden is toestemming van de betreffende deelnemers vereist (conform auteursrechten). Het ontwerp blijft eigendom van het ontwerpteam.

Colofon

Initiatiefnemer

Kunstloc Brabant

Partners

Organisatie

Netty van de Kamp en Hermelinde van Xanten – adviseurs kunst & ruimte Kunstloc Brabant

Jan Janse - adviseur landschap en cultuurhistorie

Motivatie van de initiatiefnemer:

Kunstloc Brabant zet ontwerpers en kunstenaars in bij het verbeteren van de omgevingskwaliteit. Hun creativiteit en verbeeldingskracht maakt wezenlijk verschil bij ruimtelijke en maatschappelijke vraagstukken. Door verschillende inzichten te combineren ontstaan nieuwe oplossingsrichtingen en daarmee innovatie.

Deze design challenge is de derde in een reeks die Kunstloc Brabant initieert binnen het programma Kunst en Klimaat. Deze keer ligt de nadruk op de actuele klimaat- en wateropgave in Brabant in combinatie met het ontwikkelen van vergeten en verdwenen geraakt erfgoed. Omdat kennis uit het verleden vaak nog toepasbaar is als oplossing of als verbeeldingsvolle inspiratiebron voor het heden en de toekomst.

Enkele relevante documenten:

[Kernkaart Watermolenlandschappen](#)

[Kaart24-01-2025](#)

[Het stroomgebied van de Dommel – Pictures Publishers](#)

[Dommelbiografie | Het groene woud](#)

[Metis232360.pdf](#)

[DEAL! artikel Watermolenlandschappen](#)

[Magazine01-02-2023](#)

[MER, NRD en stappenplan projectbesluit | Waterschap De Dommel](#)

[Bekijk indrukwekkende documentaire over de Dommel: 'Portrait of a River' | Waterschap De Dommel](#)